

Beretning

MENNESKERETTIGHEDER I DANMARK 2023

Beretning

MENNESKERETTIGHEDER I DANMARK 2023

Beretning

MENNESKERETTIGHEDER I DANMARK 2023

Redaktionen er afsluttet 14. marts 2024.

ISBN: 978-87-7570-246-6

e-ISBN: 978-87-7570-247-3

Fotos: Astrid Dalum

Layout: Michael Länger

© 2024 Institut for Menneskerettigheder

Wilders Plads 8 K, 1403 København K

Telefon 3269 8888

menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må gengives til ikkekommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger for eksempel store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster. Læs mere om tilgængelighed på menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

OM INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER	7
STATUS PÅ MENNESKERETTIGHEDER 2023	7
FORORD	8
YTRINGSFRIHED	11
SELVCENSUR I DEN OFFENTLIGE DEBAT	12
DANSKE INDGREB I YTRINGSFRIHEDEN	13
STATENS BESKYTTELSE MOD HADEFULDE YTRINGER	14
PRINCIPIELLE AFGØRELSER	15
KUNSTIG INTELLIGENS OG DIGITALISERING	17
RETTIGHEDER OG BORGERFOKUS I KUNSTIG INTELLIGENS	18
OFFENTLIG DIGITALISERING OG RETSSIKKERHED	19
TECHGIGANTERNES MEDANSVAR FOR RETTIGHEDER	20
PRINCIPIELLE AFGØRELSER	21
POLITI OG EFTERRETNINGSTJENESTER	23
BEHANDLING AF KLAGER OVER POLITIET	24
MANGLENDE KONTROL MED MASSEINDSAMLING	25
REGULERING AF POLITIETS BRUG AF ANSIGTSGENKENDELSE	26
PRINCIPIELLE AFGØRELSER	27
FÆNGSLER OG FRIHEDSBERØVELSE	29
MANGE LANGE VARETÆGTSFÆNGSLINGER	30
OVERBELÆGNING OG PERSONALEMANGEL I FÆNGSELSVÆSENET	31
PEBERSPRAYSDOM: EFTERFORSKNING MED FOKUS PÅ MENNESKERET	32
PRINCIPIELLE AFGØRELSER	33
OVERBLIK: SAGER MOD DANMARK VED MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN	35
NEDSLAG I INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDERS ARBEJDE I 2023	36
ØKONOMI	38

OM INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER

Institut for Menneskerettigheder er etableret ved lov som Danmarks nationale menneskerettighedsinstitution og ligebehandlingsorgan.

Institut for Menneskerettigheder skal fremme og beskytte menneskerettighederne. Det gør Institut for Menneskerettigheder blandt andet gennem overvågning af og rapportering om menneskerettighedssituationen i Danmark og gennem analyser af og forskning på menneskerettighedsområdet.

Institut for Menneskerettigheder rådgiver Folketinget, regeringen, andre offentlige myndigheder og private aktører om menneskerettigheder, bistår civilsamfundsorganisationers arbejde med menneskerettigheder og bidrager til at gennemføre menneskerettigheder i ind- og udland. Institut for Menneskerettigheder er også national menneskerettighedsinstitution for Grønland.

Institut for Menneskerettigheder skal fremme ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på

grund af køn, race eller etnisk oprindelse, blandt andet ved at bistå ofre for forskelsbehandling, foretage uafhængige undersøgelser og offentliggøre rapporter om spørgsmål vedrørende forskelsbehandling. Folketinget har derudover givet Institut for Menneskerettigheder mandat til at beskytte og fremme ligebehandling inden for handicap og LGBT+.

Grundlovens frihedsrettigheder og de af det internationale samfund til enhver tid anerkendte menneskerettigheder danner udgangspunkt for Institut for Menneskerettigheders arbejde.

Institut for Menneskerettigheder afgiver årligt en beretning til Folketinget om institutionens virksomhed og udviklingen i menneskerettighedssituationen i Danmark.

MENNESKERETTIGHEDER I DANMARK 2023

Som national menneskerettighedsinstitution følger Institut for Menneskerettigheder udviklingen for menneskerettigheder i Danmark. Hvert år gør vi status på menneskerettighedssituationen i både et digitalt overblik og i en beretning til Folketinget.

I den trykte beretning gennemgås fire udvalgte emner: ytringsfrihed, digitalisering og kunstig intelligens, politi og efterretningstjenester, fængsler og frihedsberøvelse.

På Institut for Menneskerettigheders hjemmeside præsenteres et bredere overblik over udviklingen for menneskerettigheder på hele 20 områder, der

spænder fra ytringsfrihed til ejendomsret og fra hjemløse til ældre.

Beretningen beskriver udviklingen i 2023, og hvor det er relevant, medtages udviklingen frem til marts 2024.

Den årlige status på menneskerettigheder i Danmark findes i digitaliseret form på menneskeret.dk/status.

FORORD

Alle mennesker er født lige og frie. Sådan kan første artikel i FN's menneskerettighedserklæring i al sin enkelthed indkapsles.

2023 var året, hvor Menneskerettighedserklæringen fyldte 75 år. Vedtaget som et juridisk og politisk mirakel i efterdønningerne af en verdenskrig, der havde kostet millioner af liv og splittet den globale offentlighed. Fremmanet af det globale nord og syd i fællesskab. Til stadighed stædigt forfægtet af store dele af det internationale samfund.

Meget er sket på 75 år. Den digitale omstilling prægede ikke den offentlige debat i midten af sidste århundrede. Det samme kan siges om ordensmagts brug af kunstig intelligens og sikkerhedstjenesternes masseindsamling af data. Andre samtaler forbliver tidløse. Granskningen af borgerens frihed til at ytre sig har i årtier været en konstant i liberale demokratier. Dengang som nu diskuteres samfundets håndtering af kriminelle.

Netop disse fire temaer – digitalisering og kunstig intelligens, politi og efterretningstjenester, fængsler og frihedsberøvelse samt ytringsfrihed – danner rammen om beretningen for 2023. Et år, der fra et menneskeretligt perspektiv bød på både opløftende og bekymrende udviklinger.

Lad os indlede med at slå fast, at der som dansker er god grund til at være tryk. Sammenlignet med andre lande omkring os passer Danmark overordnet set godt på retsstaten og på borgernes basale rettigheder.

Det bekræftes, når langt de fleste danske udvisningssager, der indbringes for Menneskerettighedsdomstolen, afvises, fordi danske domstole er tilstrækkeligt grundige i deres menneskeretlige vurdering.

Samtidig er der sket flere menneskeretlige fremskridt i 2023. Voldsudsatte mænd får nu samme ret til hjælp som kvinder. Regeringen arbejder på særskilt at kriminalisere krigsforbrydelser i dansk lov. Menneskerettighedsekspertur bliver udpeget til udvalg, når ny teknologi og kunstig intelligens udfordrer demokratiet, og politikerne reagerer, når retsvæsenet bliver presset.

For et år siden rejste vi blandt andet bekymring over de langvarige sagsbehandlingstider ved de danske domstole. I november samme år blev der fra politisk side aftalt at tilføre flere midler til domstolens økonomi, blandt andet møntet på at minimere den tid, borgere venter på at få deres sag for en dommer.

Det er et fremskridt, som følger sig til den øvrige positive udvikling, vi har set det forgange år. Men der er også grund til bekymring. For det globale konfliktbillede har også kastet skygger over Danmark i det forgangne år.

Efter betydelig international debat om koranafbrænderne i Danmark blev der indført forbud mod såkaldt utilbørlig behandling af genstande af væsentlig religiøs betydning – lovgivning, der blandt andet griber ind i ytringsfriheden. Samtidig har krigen i Gaza og Israel ført til meldinger om øget had imod muslimer og jøder i Danmark.

Dertil kommer flere områder, som fortsat kræver menneskeretlig bevågenhed.

Når digitaliseringen går hen over hovedet på borgerne. Når misinformation accelereres af kunstig intelligens. Når selvcensur lægger en dæmper på folks vilje til at gøre brug af ytringsfriheden. Når psykiatriske patienter bliver udsat for unødigt tvang. Når efterretningstjenester opererer uden tilstrækkeligt tilsyn. Når kommuner svigter mennesker med handicap. Når kriminalforsorgen mangler ressourcer. Når politiet anvender unødigt magt.

Skal vi bevare den høje tillid til vores demokrati, forudsætter det, at de udfordringer håndteres. Fælles for dem er, at menneskerettighederne kan bane vej for løsningerne. Og at en bred opbakning til menneskerettighederne derfor er helt afgørende.

Som national menneskerettighedsinstitution har vi som vores lovbundne opgave at fremme og beskytte menneskerettighederne i fredstid og under væbnede konflikter. Vores arbejde i Danmark har i 2023 blandt andet budt på en lang række høringsvar, undersøgelser, konferencer og afrapporteringer. Vi rådgiver desuden løbende regeringen og Folketinget i menneskeretlige spørgsmål. Denne dialog er med til at danne grundlag for, at menneskeretten – nu og de kommende 75 år – kan være med til at beskytte vores danske demokrati og retsstat.

Andreas Kamm
Forperson

Louise Holck
Direktør

YTRINGSFRIHED

Ytringsfriheden er en forudsætning for et stærkt demokrati, hvor borgerne gør brug af deres ret til at ytre sig. Ytringsfriheden trues, når borgere ikke tør udtrykke sig frit.

Ytringsfrihed er en grundpille i et demokratisk samfund, der tager vare på både den enkeltes og samfundets udvikling.

Friheden til at ytre sin mening sikrer, at alle synspunkter – også kritiske – kommer frem i den offentlige debat, og skaber grundlag for en nuanceret diskussion af samfundets indretning. Ytringsfriheden beskytter også meninger, der ikke nødvendigvis nyder popularitet, og som kan fornærme, støde eller chokere. Det er afgørende, at borgere frit kan sige deres mening og ikke lægger bånd på sig selv.

Ytringsfriheden er i dag under pres, fordi mange udøver selvcensur og holder igen med at ytre sig offentligt. Det skyldes særligt frygt for krænkende eller nedsættende kommentarer, vold, trusler eller chikane.

Det skævvrider debatten, når folk afholder sig fra at diskutere bestemte emner eller helt stopper med at deltage i den offentlige debat, og det er et alvorligt demokratisk problem.

Ytringsfriheden presses også af love, der begrænser borgernes adgang til at ytre sig – ofte af hensyn til statens sikkerhed eller den offentlige orden.

Det er Folketinget, der bærer ansvaret for at definere grænserne for friheden til at ytre sig. Selvom menneskeretten tillader begrænsninger af ytringsfriheden, bør indskrænkninger ske med omhu og præcision og tage hensyn til ytringsfrihedens afgørende betydning for demokratiet.

I det forgangne år har særligt koranloven sat gang i vigtige diskussioner om ytringsfriheden og dens grænser.

SELVCENSUR I DEN OFFENTLIGE DEBAT

16 procent af befolkningen undlader at give deres mening til kende ude i det offentlige rum, selvom de egentlig gerne ville have delt deres synspunkt ved for eksempel demonstrationer, debatarrangementer eller borgermøder.

Knap hver tredje af dem, som afholder sig fra at ytre sig i det offentlige rum, frygter at blive offer for vold eller trusler.

Det viser data fra en kommende undersøgelse fra Institut for Menneskerettigheder, der afdækker ytringsfrihedens vilkår i Danmark i 2024. Undersøgelsen er baseret på svar fra 4.000 danskere, der blandt andet er blevet spurgt om årsagerne til, at de afstår fra at bruge deres ytringsfrihed.

Når danskerne lægger bånd på sig selv ude i det offentlige rum og undlader at tage ordet

under et borgermøde eller holder sig væk fra en demonstration, skyldes det ikke så meget frygten for at overtræde loven. Mere end hver tiende afstår fra at ytre sig af frygt for deres arbejdsgivers reaktion og myndighedernes overvågning.

På tværs af befolkningsgrupper frygter en gruppe danskere, at ellers lovlige ytringer får konsekvenser for deres liv og trivsel, og afstår derfor fra at dele deres synspunkt offentligt.

Det er ikke alene den enkeltes ytringsfrihed, der lider skade. Det er alvorligt for vores demokrati, når nogle borgere kan føle sig nødsaget til at udøve selvcensur. Et demokratisk samfund forudsætter nemlig, at borgerne bruger deres ytringsfrihed og tager aktivt del i den offentlige debat.

DANSKE INDGREB I YTRINGSFRIHEDEN

Ytringsfriheden er en forudsætning for et sundt demokrati, der tillader borgerne at udtrykke deres synspunkter, kritisere magthaverne, tage aktiv del i den offentlige debat og påvirke politiske beslutninger.

Begrænsninger af ytringsfriheden kræver derfor tungtvejende grunde som for eksempel hensynet til statens sikkerhed eller den offentlige orden. Det har Folketinget i mange tilfælde fundet, at der var.

Ytringsfrihedskommissionen, som afgav beretning i december 2019, fandt [425 begrænsninger af ytringsfriheden](#) i dansk lov. [Future of Free Speech har netop i en rapport fra december 2023 opgjort](#), at Danmark fra 2015 til 2022 indførte [16 begrænsninger i ytringsfriheden](#).

I december 2023 vedtog Folketinget den såkaldte koranlov, som forbyder [utilbørlig behandling af skrifter med væsentlig betydning for et anerkendt trossamfund](#). Loven blev til for at forhindre de koranafbrændinger, der i sommeren 2023 især fandt sted foran udenlandske ambassader og udløste kritik og voldsomme reaktioner i andre lande.

Koranloven udgør i praksis en delvis genindførelse af den blasfemibestemmelse, som ellers blev ophævet i 2017. Institut for Menneskerettigheder [gjorde i høringsperioden opmærksom på](#), at loven ikke forholder sig til, at både Europarådet og FN i over et årti har anbefalet, at blasfemibestemmelser ophæves, da de kan indskrænke ytrings- og religionsfriheden. Institut for Menneskerettigheder påpegede også, at loven bør være mere præcis, og at der kan være enkelte situationer, hvor det vil være i strid med menneskerettighederne at straffe efter loven.

Tre FN-specialrapportører sendte dagen efter koranlovens vedtagelse [et brev til udenrigsministeren](#), hvor de anbefaler, at den danske regering ophæver loven. Ifølge de tre specialrapportører risikerer loven at være i strid med artikel 19 i FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder, idet loven er for vag, ikke varetager tungtvejende grunde, og da der reelt er tale om en blasfemibestemmelse, som udgør en uproportional begrænsning af ytringsfriheden.

Koranloven skal [evalueres om tre år](#). Evalueringen bør svare på, om loven anvendes som tiltænkt, og om loven fører til, at flere udøver selvcensur af frygt for straf.

STATENS BESKYTTELSE MOD HADEFULDE YTRINGER

Selvom ytringsfriheden beskytter borgernes ret til at ytre sig, er staten samtidig menneskeretligt forpligtet til at [forbyde hadefulde ytringer på grund af for eksempel nationalitet, race eller religion](#) for at undgå vold, had og overgreb.

Med fremkomsten af sociale medier er det blevet lettere at skrive hadefulde kommentarer eller beskeder til andre. Langt størstedelen af alle sager om hadefulde ytringer i perioden 2000-2020 er begået på internettet, fremgår det af Rigsadvokatens [praksisoversigt](#) over hadefulde ytringer.

Justitsministeriets [offerundersøgelse](#) anslår, at 21.000 mennesker i 2020 oplevede at blive udsat for hadeful tale på internettet. Et fåtal af de oplevelser blev registreret hos politiet: I 2020 registrerede politiet i alt 122 sager. Misforholdet peger på, at flere oplever hadeful tale, uden at det bliver en sag ved politiet og fører til dom.

Beskyttelse mod hadefulde ytringer forudsætter, at forbuddet håndhæves. For at komme problemet til livs bør efterforskning og retsforfølgning på området således styrkes.

PRINCIPIELLE AFGØRELSER

Menneskerettighedsdomstol: Ok at straffe fransk politiker for andres hadefulde kommentarer

I en [dom fra 15. maj 2023](#) fandt Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, at det ikke var en krænkelse af ytringsfriheden, at en fransk politiker havde fået en bøde for at undlade at fjerne andres hadefulde kommentarer på sin Facebookside.

Højesteret: Tilladt at hejse andre landes flag

[22. juni 2023](#) fandt Højesteret, at der ikke var hjemmel til at straffe en borger for at have flaget med det amerikanske flag på sin bopæl. Forbuddet mod flagning med fremmede flag hvilede på en resolution fra 1833, som blev udstedt af kongen under enevælden. [Et flertal i Folketinget stemte efter dommen for et beslutningsforslag](#), der pålægger regeringen at fremsætte et lovforslag med et forbud mod at flage med fremmede flag. Loven skal træde i kraft i 2024.

Østre Landsret: Afbrænding af dukke af statsministeren var en trussel

I [en dom af 13. marts 2024](#) fandt Østre Landsret, at der var tale om trussel mod statsministeren, da tre mænd som led i en demonstration mod regeringens coronarestriktioner satte en dukke af statsministeren op i en lygtepæl med et skilt med teksten "Hun må og skal aflives". De tre mænd blev idømt 40 dages fængsel. I [byretten blev de tre mænd frikendt under hensyn til ytringsfriheden](#).

Din digitale indgang til det offentlige

Søg på borger.dk

Genveje

Valg af læge

Feriepenge

Flytning

Barsel

Boligstøtte

Søg SU

Ansøg om eller forny dansk pas

Folkepension

Børnepasning

Studiegæld

Familieydelse

Boligskatte og grundskyld

Særligt sundhedskort

Nyt sundhedskort

Det blå EU-sygesikringskort

KUNSTIG INTELLIGENS OG DIGITALISERING

Danmark er et af verdens mest digitaliserede lande. Myndighederne bør have borgernes rettigheder for øje, når de digitaliserer eller anvender kunstig intelligens, ellers kan det svække retssikkerheden.

Den digitale udvikling drives stadig af få store private teknologivirksomheder som Amazon, Apple, Microsoft, Meta og Googles moderselskab, Alphabet. Med deres udbredelse og markedsdominans påvirker techgiganterne samfunds bærende institutioner og grundlæggende menneskerettigheder.

Den danske regering har nedsat kommissioner og ekspertgrupper til at vurdere blandt andet menneskelige og menneskeretlige risici ved techgiganterne og deres forretningsmodel. Flere lande har nemlig erkendt, at techgiganterne må inddæmmes gennem lovgivning og regulering – ellers risikerer både retsstaten og demokratiet at lide skade.

Ny lovgivning fra EU er i Danmark med til at regulere techgiganterne og deres grænseoverskridende aktiviteter. I 2025 forventes den første EU-lov om kunstig intelligens at træde i kraft.

I 2023 blev ChatGPT hvermandseje. Fra at behandle store datasæt og målrettede reklamer kan generativ kunstig intelligens, som ChatGPT er en del af, selv skrive tekster, skabe billeder og lave video. På sociale medier bliver det svært at skelne sandt fra falsk. Misinformation og desinformation kan derfor udgøre nogle af de største trusler mod vores demokrati på kort sigt.

Kunstig intelligens skaber nye vilkår i vores samfund. Myndighedernes brug af kunstig intelligens kan på den ene side gå ud over borgernes retssikkerhed og på den anden side behandle sager mere effektivt.

Efter det forgangne år står det klart, at digitalisering af velfærdsstaten skal ske med fokus på borgerne og deres rettigheder, og at nye teknologier skal reguleres for at beskytte grundlæggende rettigheder og demokratiske grundprincipper.

RETTIGHEDER OG BORGERFOKUS I KUNSTIG INTELLIGENS

Cirka 25 procent af de danske myndigheder bruger ifølge Datatilsynets [kortlægning](#) fra 2023 kunstig intelligens i deres arbejde.

Kunstig intelligens bruges i sagsbehandlingen især til at samle store mængder data, som myndighederne kan bruge til at træffe afgørelser om ydelser, indsatser eller sanktioner over for borgerne. Risikoen er, at både myndigheder og borgere mister overblikket over, hvilke data der er indsamlet, og hvordan de bliver anvendt.

For borgerne kan det være svært at få svar på, hvordan myndighederne når frem til deres afgørelser. Det er sagen med de foreløbige ejendomsvurderinger et eksempel på.

Da flere danske boligejere i efteråret modtog deres foreløbige ejendomsvurderinger, afveg mange markant fra den reelle værdi af deres ejendom. Efterfølgende måtte boligejere søge om at få rettet oplysninger og vurderinger, der danner grundlag for både ejendomsskat og grundskyld i 2024 og 2025.

De foreløbige offentlige ejendomsvurderinger blev beregnet ved hjælp af kunstig intelligens, men det er ikke blevet offentliggjort, hvordan systemet nåede frem til vurderingerne. Heller ikke selvom myndighederne af hensyn til borgernes retssikkerhed bør kunne forklare, hvordan et system er udviklet, og hvordan det træffer afgørelser om borgerne. Når myndighederne tager kunstig intelligens i brug, bør de leve op til krav om gennemsigtighed for at beskytte borgernes retssikkerhed.

I tilfældet med ejendomsvurderingerne er retssikkerheden særligt relevant, idet beslutningerne berører ejendomsretten, og fordi forkerte afgørelser kan have store konsekvenser for den enkelte borger og samfundet.

Ansvarlig anvendelse af kunstig intelligens har stadig et potentiale til at gøre myndighedernes sagsbehandling mere ensartet og effektiv. Men så længe kunstig intelligens tages i brug, uden at det er offentligt og gennemsigtigt, hvor og hvordan den bruges, kan det forringe borgernes retssikkerhed.

OFFENTLIG DIGITALISERING OG RETSSIKKERHED

I et af verdens mest digitaliserede lande føler hver tredje borger sig generelt udfordret af det digitale. [For knap hver 10. af de borgere, der forventes at være digitale, er det stadig svært at anvende offentlige digitale løsninger.](#)

Borgernes digitale udfordringer går ifølge [Institut for Menneskerettigheders nyeste analyse](#) på tværs af alder, uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning. Det er således ikke kun ældre, der oplever problemer med det offentliges digitale løsninger. Mange oplever ifølge undersøgelsen, at digitalisering gør det svært både at klare sig selv og at tage del i samfundet som medborger.

Offentlige myndigheders digitalisering går i stigende grad ud over borgernes grundlæggende rettigheder. Praksis fra blandt andet Folketingets Ombudsmand viser, at myndighederne ikke er tilstrækkeligt opmærksomme på borgernes rettigheder, når de udvikler og indfører digitale løsninger.

I 2023 var der flere eksempler på, at myndighedernes brug af mangelfulde it-systemer kan føre til, at borgerne lider et rettighedstab.

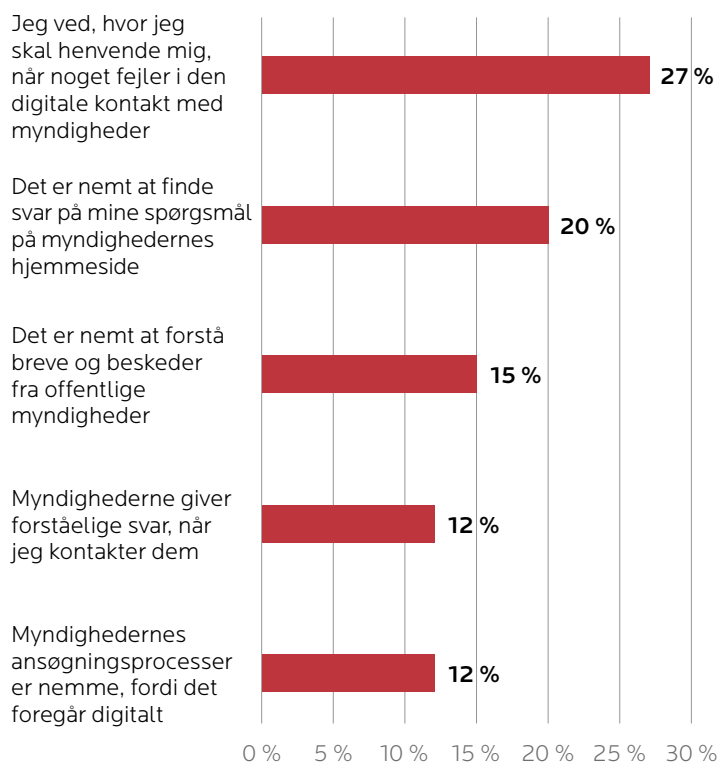
Ombudsmanden [udtalte i juni 2023](#) alvorlig kritik af det fælleskommunale it-system, Kommunernes Ydelsessystem (KY), som flere kommuner anvender til at administrere kontanthjælpsområdet. Ydelsessystemet havde automatisk sendt besked til flere borgere om, at deres kontanthjælp ville blive sat ned. Hvis borgerne ikke reagerede på henvendelsen, blev borgernes ydelser automatisk sat ned, selvom der ikke var grundlag for det.

Digitalisering kan også føre til, at flere opgiver at få de ydelser, de har ret til. En ny analyse fra [Algoritmer,](#)

[Data og Demokrati \(ADD\)](#) viser, at 8 procent af befolkningen inden for det seneste år har opgivet at få en offentlig ydelse, fordi kontakten til det offentlige var digital.

Undersøgelsen viser også, at for de borgere, der forventes at være digitale, har 15 procent svært ved at forstå de breve og meddelelser, som myndighederne sender, og 20 procent kan ikke finde svar på myndigheders hjemmesider.

Andel af befolkningen (der ikke er fritaget fra digital post), der er uenig i nedenstående udsagn

Note: Antal besvarelser = 1.185. Figuren viser andelen, der har svaret "Uenig" eller "Helt uenig" i udsagnene.

Kilde: Data er indsamlet af Norstat for ADD.

TECHGIGANTERNES MEDANSVAR FOR RETTIGHEDER

Da Facebook så dagens lys for 20 år siden, havde få forestillet sig, at det første museklik førte en internetrevolution med sig. Med tre milliarder brugere verden over er Facebook stadig et af de mest udbredte sociale medier.

Facebook har ligesom Tiktok, Snapchat, Google og andre sociale medier og søgemaskiner, der fulgte efter, sat sig på en stor del af infrastrukturen for information, kommunikation og offentlig debat.

De senere år er techgiganternes neutralitet for alvor kommet i søgelyset, særligt under valg, krige og konflikter. Udelukkelse af brugere, hurtig spredning af propaganda og falske oplysninger via algoritmerne på sociale medier har blandt andet ført til vold mod minoriteter og andre udsatte grupper.

I Myanmar brugte styrets sikkerhedsstyrker Facebook i deres kampagne mod det muslimske mindretal, rohingyaerne, der blev udsat for vold og tortur og drevet på flugt.

Cambridge Analytica-skandalen afslørede, hvordan Facebook indsamlede brugerdata, som blev solgt videre og brugt i den amerikanske valgkamp i 2016. Med skandalen kom det frem, at retten til privatliv og databeskyttelse langt fra var beskyttet af techgiganterne, og at deres data kunne være med til at påvirke demokratiske valg.

Siden har whistleblowere, retssager, bødestrafte og høringer i EU, den amerikanske kongres og flere vestlige lande cementeret, at techgiganternes datadrevne forretningsmodel indvirker negativt på menneskers trivsel og rettigheder.

Techgiganterne har samtidig drevet den hastige udvikling af kunstig intelligens, som blandt andet har

været anvendt til at målrette indhold, og som nu også kan anvendes til at skabe indhold.

I Danmark har regeringens ekspertgruppe om techgiganter for nyligt anbefalet, at sociale mediers brug af kunstig intelligens reguleres med henblik på at beskytte informationers troværdighed. Med kunstig intelligens stiger faren for, at falsk eller manipulerende indhold bliver spredt og delt med stor hast. For borgerne bliver det sværere at skelne sandt fra falsk.

Techgiganternes indtog i uddannelsessystemet har også vakt opmærksomhed i Danmark. Efter at en far rejste kritik af den manglende beskyttelse af sit barns data i Google Chromebook og Google Workspace, har [Datatilsynet i januar 2024 givet 53 kommuner påbud](#) om at overholde reglerne om beskyttelse af børns personoplysninger, når de anvender Googles produkter. Chromebooksagen viser, hvilke samfundsproblemer der kan opstå, når myndighederne har gjort sig afhængige af techgiganterne for at kunne levere velfærd og uddannelse.

EU er gået enegang for at værne om EU-borgernes rettigheder med en række regler og love. Med EU-forordningerne om digitale tjenester og digitale markeder, der netop er trådt i kraft, har EU indført særskilt regulering af techgiganternes aktiviteter. [EU-Kommissionen](#), [EU-Parlamentet](#) og [Ministerrådet](#) indgik i december 2023 en aftale om en lov, der skal regulere brugen af kunstig intelligens og beskytte borgerne. Den nye AI-lov træder i kraft i 2025.

Selvom der i løbet af 2023 er blevet indført nye regler og love og uddelt milliardbøder, har det vist sig vanskeligt både at få techgiganterne til at overholde loven og at håndhæve lovgivningen over for techgiganterne.

PRINCIPIELLE AFGØRELSER

Borgere blev uberettiget trukket i kontanthjælp på grund af it-system

Ombudsmanden [udtalte i juni 2023](#) alvorlig kritik af det fælleskommunale it-system, Kommunernes Ydelsessystem (KY), der administrerer kontanthjælpsområdet. Brugen af KY-systemet har ført til, at et stort antal borgere uberettiget fik nedsat deres ydelse.

Kommune tog ikke højde for manglende digitale kompetencer

Retten i Kolding [fandt i oktober 2023](#), at en borgers manglende digitale kompetencer kan udgøre et undskyldende forhold, der forpligter myndighederne til at se bort fra en fristoverskridelse. Borgeren mistede ti dages sygedagpenge, fordi han overså en besked i e-Boks og derfor ikke nåede at indgive en digital ansøgning i tide.

12 13 14 15 16 17 18 19 20

POLITI OG EFTERRETNINGSTJENESTER

Politi og efterretningstjenester sørger for borgernes og statens sikkerhed. For at sikre, at hverken politi eller efterretningstjenester overskrider deres beføjelser, er der behov for kontrol og værn mod magtmisbrug.

I en retsstat som Danmark er politi og efterretningstjenester centrale institutioner. De sørger for tryghed, sikkerhed og orden og beskytter borgernes grundlæggende rettigheder.

Samfundet har tildelt politi og efterretningstjenester nogle helt særlige magtbeføjelser. De kan på statens vegne anvende magt over for borgerne eller hemmeligt overvåge dem. Nye omsiggribende overvågningsteknologier hos både politi og efterretningstjenester kan gribe ind i borgernes privatliv.

Med disse magtbeføjelser følger et stort ansvar for at forvalte magten på en ordentlig og betryggende måde. I 2023 er politiet blevet forbundet med flere alvorlige sager om blandt narkotikahandel, unødige magtanvendelse og bestikkelse, og det kan i værste fald svække tilliden til politiet.

For at bevare tilliden til både politiet og efterretningstjenesternes arbejde er det vigtigt med retsgarantier og tilsynsmyndigheder, som kan beskytte imod magtmisbrug og unødige magtanvendelser.

BEHANDLING AF KLAGER OVER POLITIET

Den Uafhængige Politiklagemyndighed behandler klager over politiets adfærd og efterforsker straffesager mod politiet. Behandlingen af klager over politiet fokuserer på, om der er grundlag for at indlede en straffesag eller udtale kritik af de involverede politibetjente.

Politiklagemyndigheden har hverken mandat til at undersøge eller afgøre, om en borger har været udsat for brud på menneskerettighederne. Heller ikke, selvom staten menneskeretligt er forpligtet til at sætte en undersøgelse i værk, hvis en borger klager over umenneskelig eller nedværdigende behandling som for eksempel ulovlig magtanvendelse.

Samtidig er sager ved politiklagemyndigheden underlagt høje beviskrav, der betyder, at enhver rimeligt begrundet tvivl skal komme politiet til gode. Hvis der er uoverensstemmende forklaringer, og der ikke kan fremskaffes andet bevismateriale, som støtter den ene eller anden forklaring, vil sagen ofte blive afsluttet uden kritik eller en straffesag.

Høje beviskrav kan gøre det svært for borgere at få anerkendt menneskerettighedsbrud, idet borgeren på egen hånd skal fremskaffe tilstrækkelig dokumentation til at underbygge sin klage, hvilket ofte er meget svært.

Ifølge Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er det imidlertid myndighederne, der skal løfte bevisbyrden, hvis en borger har lidt skade i politiets varetægt. I så fald er det politiet, der skal kunne forklare hændelsesforløbet og sandsynliggøre, at klagers skader skyldes en lovlig magtanvendelse, som har været "strengt nødvendig". Hvis politiet ikke

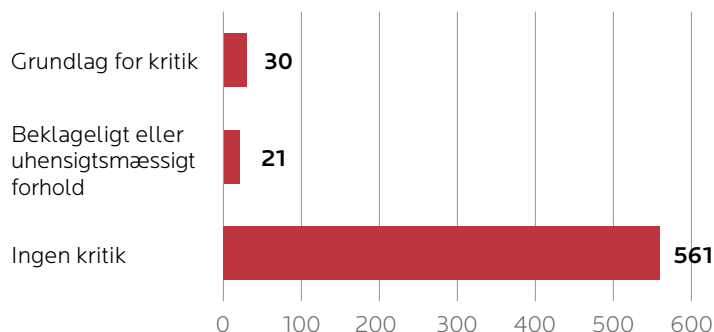
kan det, er der en formodning for, at klager har været udsat for en menneskeretskrænkelse.

I 2022 afgjorde Den Uafhængige Politiklagemyndighed 612 adfærdsklagesager. 30 af sagerne førte til kritik af politiet. [I 561 af sagerne blev der ikke fundet grundlag for kritik, blandt andet med henvisning til at der var modstridende forklaringer i sagen, "påstand mod påstand"](#). Det svarer til 92 procent af afgørelserne.

Flere sager kan ende med kritik, hvis politiklagemyndigheden også havde mandat til at undersøge og efterforske brud på menneskerettighederne. Lige nu bliver menneskerettighedsbrud ikke undersøgt, fordi de falder udenfor det eksisterende politiklagesystem.

Et mere velfungerende uafhængigt politiklagesystem vil gavne både den enkelte borger og politiet, der er afhængig af befolkningens tillid for at kunne gøre sit arbejde ordentligt.

Afgørelser i adfærdsklagesager mod politiet i 2022

Kilde: Den Uafhængige Politiklagemyndighed.

MANGLENDE KONTROL MED MASSEINDSAMLING

Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) og Politiets Efterretningstjeneste (PET) varetager en essentiel samfundsopgave med at sikre den nationale sikkerhed. Som led i deres arbejde indsamler efterretningstjenesterne oplysninger om borgerne, og med ny teknologi kan oplysninger indsamles i stor skala.

Efterretningstjenesterne kan masseindsamle data ved at tappe data fra kabler eller indkøbe oplysninger, som private virksomheder har indsamlet om personers digitale færden, for eksempel fra [såkaldte data brokers](#).

Masseindsamling kan imidlertid føre til vilkårlige og meget intensive indgreb i borgernes ret til privatliv. Derfor kræver menneskeretten, at efterretningstjenesterne arbejde bliver kontrolleret, og at de opererer på grundlag af klare og præcise regler. Det er helt centralt i en retsstat og er med til at sikre borgernes tillid til efterretningstjenesterne.

I marts 2024 sendte Justitsministeriet et [lovudkast i høring](#), der udmønter en politisk aftale [om at udvide mandatet for Tilsynet med Efterretningstjenester](#) og Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne. Samtidig vil Politiets Efterretningstjeneste få mulighed for helt undtagelsesvist at undlade at give tilsynet oplysninger, ligesom der lægges op til at ændre på sammensætningen af tilsynet, og hvordan de udpeges.

Det fremgår desuden af den politiske aftale, at domme fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

betyder, at der skal ske en større omstrukturering af tilsynet med Forsvarets Efterretningstjeneste. Derfor arbejder [Forsvarsministeriet aktuelt på](#) at ændre reglerne om tilsynet med Forsvarets Efterretningstjeneste.

Selvom flere tiltag i aftalen er positive, bør der være mere opmærksomhed på at sikre, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne er uafhængigt og kan føre en effektiv kontrol. Foruden en styrkelse af tilsynet kræver menneskeretten, at der er klare regler for tjenesternes adgang til at masseindsamle oplysninger.

De danske regler indeholder i dag en generel og vag hjemmelsbestemmelse for efterretningstjenesternes masseindsamling af data, og der er ikke indbygget retsgarantier mod arbitrære indgreb og magtmisbrug. Da masseindsamling er væsensforskelligt fra traditionel målrettet indsamling af oplysninger, kræver masseindsamling en særskilt hjemmel. Derfor skal der fastsættes klarere regler for efterretningstjenesternes masseindsamling af oplysninger.

Der stilles endnu ikke krav om, at efterretningstjenesterne skal forbi domstolene, når de ønsker at søge i masseindsamlede oplysninger om borgerne. Det er dog vigtigt med domstolskontrol, fordi de data, som efterretningstjenesterne kan indkøbe, tegner et meget detaljeret billede af den enkelte person. Derfor bør der indføres et krav om retskendelse, når efterretningstjenesterne ønsker at søge i masseindsamlede oplysninger.

REGULERING AF POLITIETS BRUG AF ANSIGTSGENKENDELSE

I Danmark har politiet mulighed for at anvende kunstig intelligens til ansigtsgenkendelse. Det betyder, at politiet kan identificere danskere, der færdes i det offentlige rum eller samles til demonstrationer.

Ansigtsgenkendelse kan bruges til at gennemse materiale, der ligger på nettet, og til at overvåge borgere med kameraer, som er placeret på offentlige pladser eller trafikknudepunkter. Teknologien kan anvendes i realtid uden forsinkelse eller på tidligere optaget video- eller billedmateriale.

I EU er der i marts 2024 opnået enighed om en ny lov om kunstig intelligens, som blandt andet udtrykkeligt regulerer politiets brug af ansigtsgenkendelse. Ifølge EU er det nødvendigt, fordi teknologien og politiets brug af den kan have stor betydning for borgernes frihed og rettigheder. På grund af retsforbeholdet kommer denne del af loven ikke til at gælde i Danmark.

Den danske politilov eller retsplejelov indeholder heller ikke klare regler om, hvordan og hvornår politiet må bruge ansigtsgenkendelse på offentlige steder. [Manglen på lovhjemmel er betænkelig](#), fordi ansigtsgenkendelse udgør et alvorligt indgreb i retten til privatliv og kan have konsekvenser for ytrings- og forsamlingsfriheden. Det kan for eksempel lægge en dæmper på borgernes lyst til at deltage i offentlige møder eller demonstrationer, hvis de samtidig billedidentificeres af politiet.

Ansigtsgenkendelse bør kun anvendes på offentlige steder, når det er strengt nødvendigt og står mål med alvoren af den kriminalitet, der efterforskes. Politiet bør i udgangspunktet ikke kunne bruge ansigtsgenkendelse uden en retskendelse, og der bør være effektivt tilsyn og klageadgang for at beskytte borgere, som er blevet genstand for ansigtsgenkendelse.

PRINCIPIELLE AFGØRELSER

Menneskeretten skal overholdes, når efterretningstjenester masseindhenter data

Menneskerettighedsdomstolen har i en [dom 12. september 2023](#) fastlagt, at der gælder en menneskeretlig beskyttelse, når efterretningstjenesterne masseindhenter oplysninger om personer i udlandet. Domstolen fandt, at Storbritannien havde krænket en amerikansk statsborgers ret til privatliv efter Menneskerettighedskonventionens artikel 8, selvom klageren ikke opholdt sig på britisk territorium, mens der blev indhentet data.

Delvist lukkede døre og udlevering af anklageskrift til Lars Findsen

Højesteret afsagde i oktober 2023 en række kendelser i FE-sagerne. [12. oktober 2023 fandt Højesteret, at Lars Findsen havde krav på, at anklagemyndigheden udleverede en kopi af anklageskriftet til ham](#). Højesteret bemærkede, at der ikke var fremlagt konkrete oplysninger, som gav grund til at frygte, at uvedkommende ville få kendskab til indholdet. [27. oktober fandt Højesteret, at dørene kun skulle lukkes under dele af hovedforhandlingen i retssagen mod Lars Findsen](#). Højesteret lagde vægt på, at oplysningerne i sagen måtte anses for offentligt kendt. [Samme dag fandt Højesteret med en lignende begrundelse, at dørene kun ville kunne lukkes under dele af hovedforhandlingen i sagen mod Claus Hjort Frederiksen](#).

Ansigtsgenkendelse er et væsentligt indgreb i privatlivet

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i [en dom fra 4. juli 2023](#) fastlagt, at politiets brug af ansigtsgenkendelsesteknologi udgør et væsentligt indgreb i privatlivet. Domstolen fastslog desuden, at der på grund af indgrebets (alvorlige) karakter, kræves detaljerede regler for teknologiens anvendelse og udstrækning samt stærke retsgarantier mod misbrug og vilkårlig magtanvendelse.

ARRESTHUSET

FÆNGSLER OG FRIHEDSBERØVELSE

Når mennesker sidder i fængsel eller arrest, har de stadig rettigheder, som staten har ansvar for at sikre.

Det ligger i en fængselsstraf, at en indsat ikke kan bevæge sig frit, men straf betyder ikke, at den indsatte mister alle sine menneskerettigheder. Fængsling af personer er et væsentligt indgreb i den personlige frihed, og når staten frihedsberøver, har den et helt særligt ansvar for at varetage den indsattes rettigheder.

Personer kan også blive frihedsberøvet, inden det er vurderet, om de er skyldige. Varetægtsfængslede er uskyldige, indtil det modsatte er bevist. Derfor bør staten være varsom med at anvende varetægtsfængsling, og så snart der ikke er afgørende grunde for at opretholde fængslingen, skal personen løslades.

Sammenlignet med andre nordiske lande varetægtsfængsler Danmark langt oftere og i længere tid. Det sker under forhold, der efter internationale standarder minder om isolationsfængsling, som kan give alvorlige psykiske mén.

De mange varetægtsfængslede presser samtidig den danske kriminalforsorg, hvor der i forvejen er for få fængselsbetjente og for mange indsatte. Hårdere og længere straffe gør, at flere sidder i fængsel i længere tid, også selvom kriminaliteten faldt mellem 2012 og 2022.

Det pres, der er på fængslerne, øger desuden risikoen for, at indsatte bliver udsat for krænkelse af deres menneskerettigheder, for eksempel bliver indsatte ikke nødvendigvis tilstrækkeligt beskyttet mod vold og overgreb fra andre indsatte.

MANGE LANGE VARETÆGTSFÆNGSLINGER

En person, som er mistænkt for at have begået en forbrydelse, kan blive varetægtsfængslet for at sikre, at personen ikke flygter eller vanskeliggør politiets efterforskning.

I 2023 var over 1.800 personer ifølge Rigsadvokaten varetægtsfængslet i mere end tre måneder, og antallet er steget de seneste år. Den gennemsnitlige varighed for den type lange varetægtsfængslinger var i 2023 på 8,4 måneder. Det sker, til trods for at varetægtsfængslede ikke er dømt skyldige i en forbrydelse.

Danmark anvender langt oftere varetægtsfængsling og i længere tid end andre nordiske lande, og varetægtsfængslede udgør en stor del af de indsatte i landets fængsler og arrester.

Forholdene for varetægtsfængslede gør, at de i langt de fleste timer – op til 23 timer – opholder sig i deres celle. De mange timer i cellen svarer ifølge FN's Torturkomité til isolation. Varetægtsfængslede er også underlagt begrænsninger i forhold til besøg og de breve, de sender ud af fængslet.

FN's Torturkomité, der eksaminerede Danmark i 2023, udtrykker bekymring for, at der ikke anvendes alternativer til varetægtsfængsling som for eksempel afsoning med fodlænke i eget hjem for at komme overbelægning til livs. Samtidig anbefaler Komitéen, at Danmark sikrer, at begrænsninger i varetægtsfængslede kontakt med omverdenen skal være nødvendige, forholdsmæssige og tage individuelt hensyn.

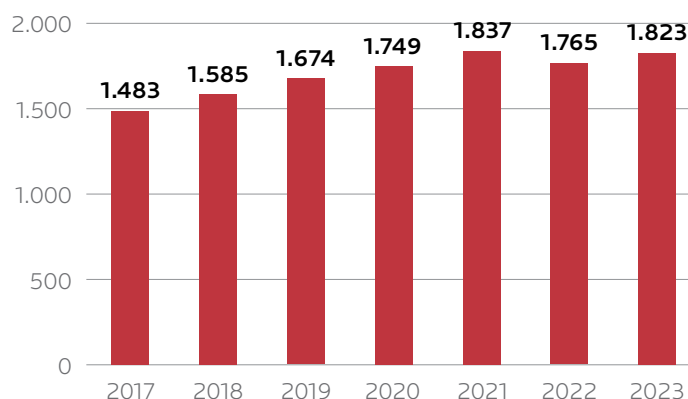
Ifølge menneskeretten skal varetægtsfængsling begrænses mest muligt, og varetægtsfængsling må kun ske, når andre mindre indgribende alternativer ikke

er mulige. Derfor bør regeringen og Folketinget sikre, at brugen og længden af varetægtsfængsling begrænses.

De fleste varetægtsfængslede i Danmark er fængslet, fordi anklagemyndigheden kan sandsynliggøre, at den sigtede ellers vil kunne vanskeliggøre straffesagen. Det er væsentligt, at løsladelse sker, så snart der ikke er afgørende grunde til at opretholde varetægtsfængslingen. Derfor bør man skærpe kravene i retsplejeloven til, hvad anklagemyndigheden skal overbevise dommeren om, når politiet har afsluttet sin efterforskning af sagen.

I de sager, hvor der ikke er risiko for, at den sigtede vil vanskeliggøre efterforskningen, bør der i flere sager anvendes mindre indgribende alternativer til varetægtsfængsling som for eksempel melde- eller opholdspligt. Der kunne også som i Norge åbnes op for brug af fodlænke i stedet for varetægtsfængsel.

Antal langvarige afsluttede varetægtsfængslinger, opdelt på år

Kilde: Tal fra 2017-2022 fra Rigsadvokaten. Tal for 2023 er oplyst til Institut for Menneskerettigheder på forespørgsel.

Note: Langvarig varetægtsfængsling dækker over en varetægtsfængsling, der har en varighed på mere end 3 måneder.

OVERBELÆGNING OG PERSONALEMANGEL I FÆNGSELSVÆSENET

Kriminalforsorgen arbejder i disse år på at løse alvorlige problemer med mangel på både plads og betjente i fængsler og arrester. Personalemangel og overbelægning presser nemlig stadig hverdagen for både de indsatte og de ansatte.

Antallet af indsatte er steget de senere år, og [den stigning fortsatte i 2023](#). Fængselskapaciteten kan ikke følge med, og der var i 2023 en gennemsnitlig belægningsprocent på 101 procent. Det fører flere steder til, at fællesrum bliver inddraget til celler, mens celler, der er beregnet til én indsat, huser to indsatte.

Manglen på fængselsbetjente giver samtidig mindre eller ingen tid til at sikre gode relationer mellem ansatte og indsatte, så konflikter kan afværges, og så betjentene kan støtte op om de indsattes resocialisering.

Kriminalforsorgen kæmper således stadig med de samme problemer, som Institut for Menneskerettigheder beskrev i sin [rapport fra 2021](#): Presset på fængslerne risikerer stadig at føre til krænkelse af de indsattes menneskerettigheder, for eksempel bliver indsatte ikke nødvendigvis tilstrækkeligt beskyttet mod vold og overgreb fra andre indsatte.

Derfor bør regeringen og Folketinget sikre, at der er den nødvendige sammenhæng mellem fængselskapacitet, antallet af indsatte, antallet af fængselsbetjente og fængselsbetjentes opgaver, så risikoen for menneskeretsbrud begrænses.

Danmark har på grund af kapacitetsproblemerne også i 2023 fastholdt planerne om at leje fængselspladser i Kosovo. Lovgrundlaget er ifølge [Institut for Menneskerettigheder uklart](#) på væsentlige punkter. Selvom leje af fængselspladser i et andet land udgør et nybrud i dansk ret med vidtrækkende konsekvenser for de indsatte og den danske stat, overlader Folketinget en stor bemyndigelse til justitsministeren, som kan fastsætte de nærmere regler.

[FN's Torturkomité anbefaler, at den danske stat undlader at leje fængselspladser i udlandet](#). Det er nemlig uafklaret, hvem der vil kunne sanktionere indsatte, og hvem der vil have jurisdiktion i forhold til at undersøge mulig tortur eller mishandling begået af fængselsbetjente mod indsatte i et udenlandsk fængsel.

PEBERSPRAYSDOM: EFTERFORSKNING MED FOKUS PÅ MENNESKERET

I oktober 2023 blev Danmark dømt ved den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i en principiel [sag](#), hvor to fængselsbetjente uden forudgående varsel havde anvendt peberspray mod en indsat i en observationscelle i Enner Mark Fængsel.

Menneskerettighedsdomstolen fandt ikke beviser for, at fængselsbetjentenes magtanvendelse var strengt nødvendig på grund af den indsatte opførsel. Derfor var betjentenes brug af peberspray mod den indsatte i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventionen.

Danmark blev samtidig dømt for mangelfuld undersøgelse af sagen. Under efterforskningen blev det ikke afdækket, om magtanvendelsen og brugen af peberspray var strengt nødvendig. Både politi, kriminalforsorg og statsadvokaten afviste klagen fra den indsatte, og der blev ikke rejst tiltalte mod fængselsbetjentene.

Dommen peger på et generelt problem med, at det ikke bliver undersøgt, om magtanvendelse mod indsatte kan være i strid med menneskerettighederne. Det undersøges alene, om den enkelte fængselsbetjent har overtrådt straffeloven.

Magtanvendelse kan imidlertid være i strid med menneskeretten, uden at en betjent har overtrådt straffeloven. Det skal derfor undersøges, om der er sket menneskerettighedsbrud, for at Danmark lever op til sine menneskeretlige forpligtelser.

FN's Torturkomité har ved eksamination af Danmark i 2023 påpeget, at det er problematisk, at peberspray overhovedet indgår som en del af det almindelige udstyr for fængselsbetjente i lukkede fængsler, og at reglerne tillader brug af peberspray i lukkede rum.

PRINCIPIELLE AFGØRELSER

Menneskerettighedsdomstol: Peberspray mod indsat var en krænkelse

I oktober fandt Menneskerettighedsdomstolen i sagen [El-Asmar mod Danmark](#), at danske fængselsbetjentes brug af peberspray mod en indsat udgjorde en krænkelse af artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Krænkelsen vedrørte både selve magtanvendelsen og den mangelfulde undersøgelse af sagen efterfølgende.

Højesteret: Fortsat varetægtsfængsling kræver konkrete bestemte grunde

Højesteret fastslog med en [afgørelse, at det kræver bestemte grunde at fortsætte varetægtsfængsling, når der er risiko for, at den fængslede vil påvirke efterforskningen og vidner i en sag, som politiet har efterforsket færdig](#). Højesteret fandt i den konkrete sag, at der ikke var bestemte grunde til at antage, at den tiltalte ville eller kunne vanskeliggøre efterforskningen, da efterforskningen var afsluttet.

Byret: Livstidsdømtes kontakt kan begrænses

Det var ikke et brud på menneskerettighederne, at regler begrænser livstidsdømtes ret til besøg, brevveksling og telefonsamtaler. Det vurderede Retten i Nykøbing Falster i en [dom](#) fra november 2023 i en sag anlagt af Peter Madsen. Byretten nåede samtidig frem til, at Storstrøm Fængsel skulle give Peter Madsen tilladelse til besøg, brevveksling og telefonsamtaler med en bestemt person.

OVERBLIK: SAGER MOD DANMARK VED MENNESKERETTIGHEDSDOMSTOLEN

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har de senere år behandlet flere danske sager, særligt udvisningssager. Når danske domstole har foretaget en grundig menneskeretlig vurdering, holder Menneskerettighedsdomstolen sig tilbage.

Menneskerettighedsdomstolen har til opgave at sikre, at alle 47 medlemslande efterlever Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Både borgere og stater kan klage til Menneskerettighedsdomstolen, hvis de mener, at menneskerettighederne er blevet krænket.

Menneskerettighederne er formuleret som generelle principper, som gradvist skal udfoldes og fortolkes af Domstolen, mens et vist skøn er overladt til nationale domstole og parlamenter. Samtidig anvender Domstolen en dynamisk fortolkning, der både kan indskrænke og udvide den menneskeretlige beskyttelse.

Aktuelt venter 23 danske sager på at blive afgjort ved Menneskerettighedsdomstolen. Næsten halvdelen af de danske sager handler om udvisning af udlændinge, der har begået kriminalitet.

I det nuværende regeringsgrundlag anføres det, at der er begrænsede muligheder for at udvise kriminelle udlændinge. På den baggrund ønsker regeringen at igangsætte en udredning af Danmarks forpligtelser og muligheder i forhold til Menneskerettighedsdomstolen og dens praksis.

Danmark kan på flere måder påvirke praksis fra Menneskerettighedsdomstolen. Sammen med øvrige medlemslande kan Danmark vedtage politiske erklæringer, ligesom Danmark kan afgive tredjepartsindlæg i sager mod andre lande og derigennem argumentere for en dansk forståelse af menneskerettighederne.

Ser vi nærmere på udvisningsområdet, viser tallene, at Menneskerettighedsdomstolen de seneste ti år

har behandlet 30 danske sager om udvisning. I fire af sagerne blev Danmark i 2021 og 2023 dømt, mens Danmark i de andre 26 sager blev frikendt.

De fire sager, hvor Danmark blev dømt, handlede om personer, der havde boet hele eller det meste af deres liv i Danmark. Menneskerettighedsdomstolen vurderede, at de danske domstole ikke havde taget tilstrækkeligt hensyn til, at den udvisningsdømte enten ikke havde en lang historik med alvorlig kriminalitet bag sig eller led af alvorlig psykisk sygdom, da kriminaliteten blev begået.

I februar 2024 blev Danmark frifundet i [seks](#) udvisningssager ved Menneskerettighedsdomstolen.

De seneste afgørelser bekræfter den generelle linje, som Menneskerettighedsdomstolen i al væsentlighed har haft siden 2017 om ikke at underkende udvisninger, når de danske domstole har været grundige i deres vurdering af menneskeretten.

Menneskerettighedsdomstolens prøvelse af nationale udvisninger er dermed generelt blevet mindre indgående de senere år. Det skyldes et vedvarende pres fra medlemslandene, der gennem politiske erklæringer har ytret ønske om øget tilbageholdenhed fra Domstolens side.

Udvisningsområdet illustrerer, at Menneskerettighedsdomstolen lytter til saglig kritik fra medlemslandene, og at Domstolens dynamiske fortolkning også kan føre til en indskrænkning af den menneskeretlige beskyttelse.

NEDSLAG I INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDERS ARBEJDE I 2023

I 2023 har vi blandt andet:

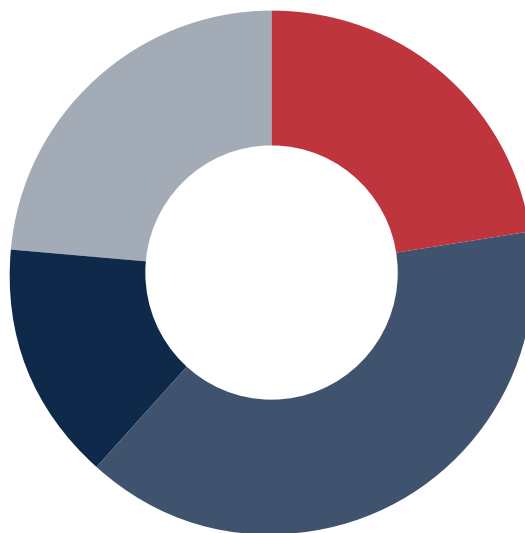
- afgivet **42 hørings svar** til lovudkast og bekendtgørelser. Se alle hørings svar på menneskeret.dk/horingssvar
- offentliggjort **26 analyser, notater, policy briefs og rapporter**. Læs mere på menneskeret.dk/viden/udgivelser
- udgivet **en bog, 13 kapitler i bøger, 6 tidsskriftsartikler** og 20 populærartikler.
- nået **over 7.000 unge til folkemøde og festivaler**; over 1.000 unge har deltaget i enkeltstående events og filmvisninger
- stillet **eksperter til rådighed** i ekspertudvalg og lovforberedende udvalg
- inviteret til **7 offentlige debatarrangementer** og **4 faglige events** på Institut for Menneskerettigheder samt 4 danske og internationale konferencer og lanceringer andetsteds
- indtrådt i **7 enkeltsager**, hvoraf 2 var ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
- modtaget **over 1.100 opkald til Diskriminationslinjen** og hjulpet over 300 danskere med konkret rådgivning og juridisk bistand
- været i pressen **over 2.000 gange med bidrag til nyhedsindslag og artikler** i landsdækkende, regionale og lokale medier og som afsender på kronikker og debatindlæg. Se vores egne nyheder på menneskeret.dk/nyheder.

ØKONOMI

Institut for Menneskerettigheder modtager hvert år et tilskud fra staten til vores drift og aktiviteter i Danmark og Grønland. Tilskuddet skal sikre, at vi kan arbejde uafhængigt. Institut for Menneskerettigheder modtager også indtægter fra Danida og andre donorer som for eksempel EU, fonde og andre stater til at gennemføre projekter og aktiviteter i og uden for Danmark.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDERS INDTÆGTER I 2023

	mio. kr.
■ Finanslovsbevilling	44,3
■ Danida-bevillinger til internationale aktiviteter	76,9
■ EU-bevillinger til internationale aktiviteter	29,4
■ Øvrige bevillinger til instituttets arbejde	45,9
Total	196,5

